

REPUBLICA MOLDOVA

Raionul Orhei

Primăria Comunei Crihana

PLAN LOCAL DE ACȚIUNI

Comuna Crihana, Raionul Orhei

Perioada de implementare: 2025 – 2030

Elaborat de:

Echipa tehnică AO Oikumena,
în colaborare cu Echipa Primăriei Comunei Crihana

Aprobat de:

Consiliul Local Crihana
Hotărârea nr. ____ / ____ _____ 2025

PLAN LOCAL DE ACȚIUNI

Comuna Crihana, Raionul Orhei

Notă: Prezentul document este un instrument de planificare flexibil, care se poate adapta și completa pe măsură ce survin schimbări în situația economică, socială și de mediu. Pentru rezultate optime, este esențial ca autoritățile locale și comunitatea să colaboreze îndeaproape, beneficiind totodată de sprijinul partenerilor și investitorilor externi.

PREFAȚĂ

Comuna Crihana este o comună din raionul Orhei, Republica Moldova, formată din satele Crihana (sat-reședință), Cucuruzenii de Sus și Sirota.

Acest **Plan Local de Acțiuni (PLA)** pentru comuna Crihana, raionul Orhei, oferă o viziune strategică pentru dezvoltarea rurală durabilă, pornind de la o analiză integrată a resurselor naturale, a contextului socio-economic și a infrastructurii locale. Documentul își propune să ghideze autoritățile locale, investitorii și comunitatea în identificarea priorităților și implementarea proiectelor care să stimuleze economia locală, să protejeze mediul și să îmbunătățească calitatea vieții cetățenilor.

ACRONIME & ABREVIERI

- **ADMA** – Agenția pentru Dezvoltarea și Modernizarea Agriculturii
- **AIPA** – Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură
- **BERD** – Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
- **EE** – Eficiență energetică
- **FAO** – Food and Agriculture Organization (Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură)
- **FEN** – Fondul Ecologic Național
- **GEFF** – Programul de Finanțare a Economiei Verzi
- **GIS** – Geographic Information System (Sistem Informațional Geografic)
- **GIZ** – Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (Agenția Germană pentru Cooperare Internațională)
- **IFAD** – Fondul Internațional pentru Dezvoltare Agricolă
- **IPCC** – Intergovernmental Panel on Climate Change (Grupul Interguvernamental privind Schimbările Climatice)
- **LCC** – Land Capability Classification (Clasificarea capacității terenurilor)
- **LDN** – Land Degradation Neutrality (Neutralitatea degradării terenurilor)

- **MAC-P** – Agricultură Competitivă în Moldova
- **MAME** – Proiectul Modernizarea Tehnicii și Echipamentului Agricol
- **MDT** – Managementul Durabil al Terenurilor
- **ONG** – Organizație non-guvernamentală
- **PDSISM** – Programul Dezvoltării Sistemului de Irigare la Scară Mică
- **PFP** – Perdele Forestiere de Protecție
- **PNDR** – Programul Național de Dezvoltare Rurală
- **PNERP** – Programul Național de Extindere și Reabilitare a Pădurilor
- **PNUD** – Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
- **SDG** – Sustainable Development Goals (Obiective de Dezvoltare Durabilă)
- **TRTP** – Programul „Îmbunătățirea Capacităților pentru Transformarea Zonei Rurale”
- **UCIP IFAD** – Unitatea Consolidată pentru Implementarea Programelor IFAD
- **UE** – Uniunea Europeană

LISTĂ TABELE

1. Tabelul din secțiunea 4.2. "Măsurile propuse, rezultate preconizate, indicatori de monitorizare și evaluare, instituții responsabile, surse de finanțare"

LISTĂ FIGURI

1. Harta „Sub-tipuri de sol”
2. Harta „Conținutul de nisip (0-5 cm)”
3. Harta „Conținutul de praf (0-5 cm)”
4. Harta „Conținutul de argilă (0-5 cm)”
5. Harta „Stocuri de carbon (0-30 cm)”
6. Ponderea categoriilor de utilizare a terenurilor
7. Harta „Acoperirea terenurilor”
8. Harta „Eroziunea solului”
9. Plan – schiță a PFP-urilor din perimetrul comunei

CUPRINS

PREFAȚĂ	1
ACRONIME & ABREVIERI	1
LISTĂ TABELE	2
LISTĂ FIGURI	2
1. INTRODUCERE	4
2. SITUAȚIA ACTUALĂ	4
2.1. Relieful, clima și apele	4
2.2. Resursele naturale.....	5
2.2.1. Solurile	5
2.2.2. Fond forestier.....	7
2.2.3. Resurse minerale.....	7
2.2.4. Resurse energetice.....	7
2.3. Acoperirea și utilizarea terenurilor	7
2.4. Populația, așezările și infrastructura	9
2.5. Protecția mediului	10
2.5.1. Managementul deșeurilor	10
2.5.2. Biodiversitatea	10
2.5.3. Perdelele Forestiere de Protecție (PFP)	10
2.6. Hazarduri naturale	12
2.6.1. Eroziunea solului.....	12
3. OPORTUNITĂȚI ȘI CONSTRÂNGERI	14
3.1. Oportunități de dezvoltare.....	14
3.2. Constrângeri de dezvoltare.....	14
3.3. Scenarii de dezvoltare	14
3.3.1. Scenariul 1: Dezvoltare agricolă intensivă	14
3.3.2. Scenariul 2: Dezvoltare ecologică și turistică	15
3.3.3. Scenariul 3: Dezvoltare mixtă (agricultură sustenabilă + infrastructură modernizată) ...	15
4. OPȚIUNI DE DEZVOLTARE	15
4.1. Pretabilitatea unor culturi agricole și scheme de rotație a culturilor	15
4.2. Măsuri propuse, rezultate preconizate, indicatori de monitorizare și evaluare, instituții responsabile, surse de finanțare	17
5. COMUNICARE ȘI SENSIBILIZARE	25
5.1. Obiectivele strategiei de comunicare	25
5.2. Mesaje-cheie.....	26
5.3. Public-țintă	27
5.4. Canale de comunicare	28
5.5. Activități propuse.....	30
6. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	32
BIBLIOGRAFIE	33
ANEXE	33

1. INTRODUCERE

Comuna Crihana, situată în raionul Orhei, se remarcă prin terenurile agricole fertile și peisajele colinare tipice zonei centrale a Republicii Moldova. Obiectivul principal al acestui **Plan Local de Acțiuni** este de a susține dezvoltarea economică și socială într-o manieră durabilă, care să asigure protejarea mediului și creșterea nivelului de trai al locuitorilor.

Obiective specifice:

- Analiza detaliată a factorilor naturali, socio-economici și a infrastructurii;
- Identificarea principalelor provocări și oportunități;
- Formularea unor măsuri concrete pentru dezvoltarea agriculturii, a infrastructurii și a turismului rural;
- Implicarea activă a comunității, a autorităților și a partenerilor externi în implementarea proiectelor prioritare.

2. SITUAȚIA ACTUALĂ

2.1. Relieful, clima și apele

Relieful. Comuna Crihana se află într-o zonă colinară, cu altitudinea minimă 83,3 m, maximă 304,8 m (amplitudine altitudinală ~221,5 m). Panta medie a terenului este de ~5,6°, cu porțiuni abrupte (panta maximă ~21,4°). Expoziția medie a versanților este de ~178,4° (sudică). Relieful comunei este domol, dominat de dealuri cu versanți blânzi. Pantele medii de aproximativ 10% și orientarea spre sud accentuează eroziunea potențială a solului. În terenurile joase fertile se cultivă grâu și porumb, în timp ce versanții cu înclinare mai mare sunt rezervați pentru pășunat și livezi. Din perspectivă morfometrică, altitudinea medie este ~165 m, cu o amplitudine a reliefului de ~222 m, indicând un relief relativ variat. Implementarea unor lucrări antierozionale și protejarea benzilor verzi sunt esențiale pentru conservarea solului și menținerea productivității agricole a zonei.

Clima. Localitatea are un climat temperat-continental, cu ierni reci (-1,05°C, min. -21°C) și veri călduroase (peste 21°C, max. 37°C). Primăverile și toamnele au temperaturi medii între 10-11°C. Precipitațiile medii iarna sunt de 115 mm, iar anual variază între 500-600 mm, cu minime sub 450 mm în anii secetoși și maxime de peste 650 mm în anii ploioși. În viitorul apropiat, temperaturile vor crește cu 1,5-2°C, iar precipitațiile vor deveni mai neregulate.

Sursele de apă. Comuna beneficiază de prezența râului Cogâlnic, și două râulețe provizorii, care traversează comuna, precum și de 13 iazuri utilizate pentru irigații și pescuit. Suprafața totală ocupată de lacuri constituie 18,3 ha. De asemenea, rezervele subterane de apă pot fi utilizate pentru consumul domestic, dar calitatea lor variază în funcție de adâncime și locație. Este necesară implementarea unor sisteme de filtrare și monitorizare pentru a asigura siguranța apei potabile. Din cauza creșterii evaporării (cca 0,9 m³ de pe fiecare m² de apă) în viitorul apropiat sursele de apă se vor micșora.

2.2. Resursele naturale

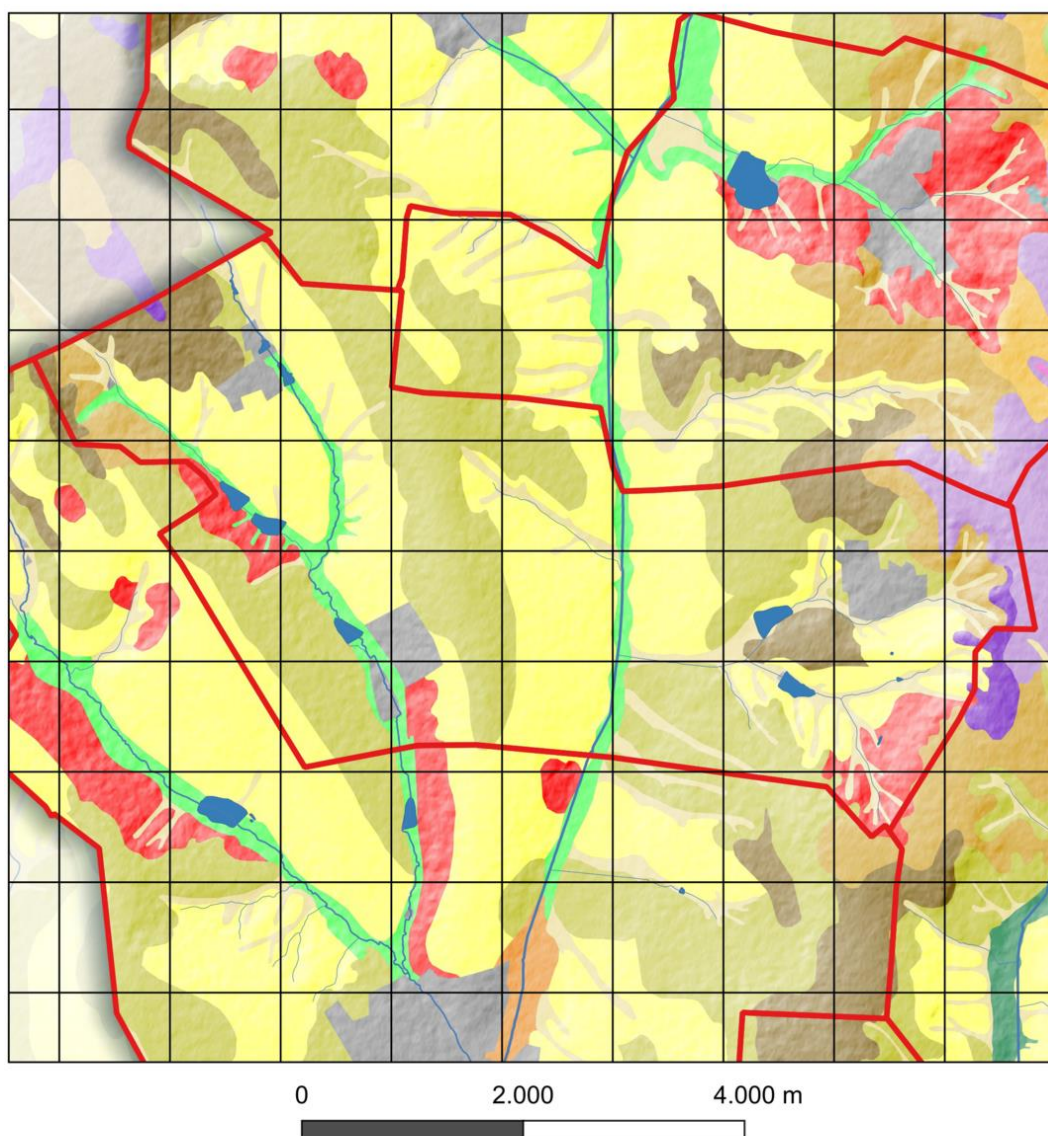
2.2.1. Solurile

Cernoziomurile predomină pe teritoriul comunei și formează solul principal, extins pe cea mai mare parte a suprafeței. Alte tipuri de sol apar doar izolat, fără a ocupa suprafețe notabile.

Predomină cernoziomurile, cunoscute pentru fertilitatea lor, favorabile culturilor de cereale, oleaginoase, legume și viță-de-vie. Monocultura și folosirea excesivă a fertilizanților chimici pot duce la scăderea fertilității solului pe termen lung.

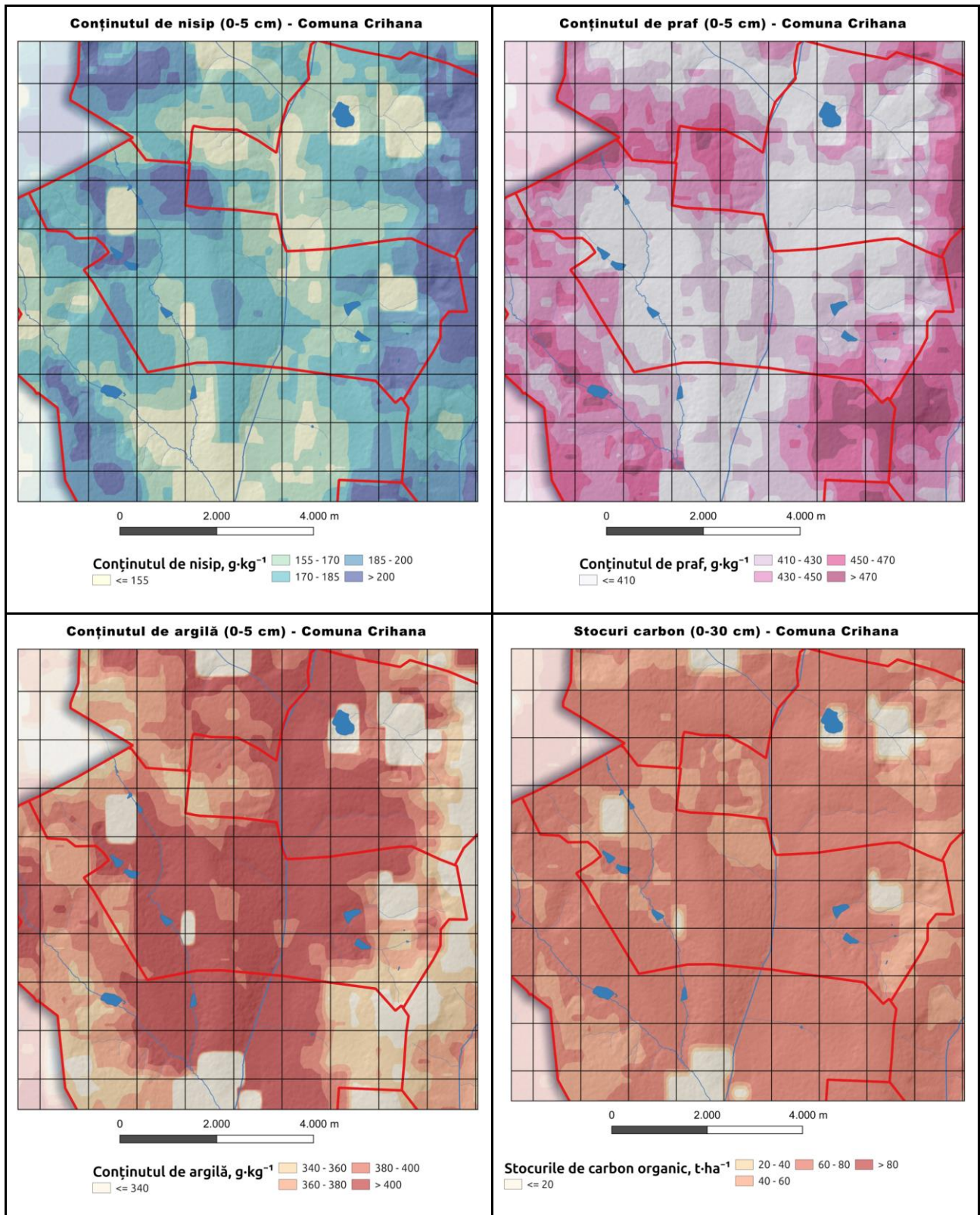
Primăria Crihana cuprinde 24,06 ha de terenuri afectate, precum râpe și zone predispuse la alunecări de teren, care necesită intervenții pentru consolidare și reabilitare ecologică.

Sub-tipuri de sol - Comuna Crihana

Sub-tipuri de sol		
Alunecări de teren active	Cernoziom obișnuit	Sol cenușiu molic
Cernoziom carbonatic	Cernoziom tipic	Sol cernizuomoid tipic
Cernoziom levigat	Cernoziom vertic	Sol aluvial molic

Solurile din această comună au o textură luto-argiloasă, cu aproximativ 40% argilă, 41% praf (silt) și 18% nisip. Conținutul ridicat de argilă asigură o bună capacitate de reținere a apei și a substanțelor nutritive, deși drenajul poate deveni mai lent în perioadele cu precipitații abundente. Conținutul de carbon organic este moderat (~6.4%), sugerând o fertilitate bună, care însă poate fi îmbunătățită în continuare prin aport de materie organică. Având o textură pronunțat argiloasă, se impune evitarea lucrărilor agricole pe terenul ud pentru a preveni tasarea excesivă a solului.

Stocul mediu de carbon organic în stratul 0–30 cm este 61.9 t/ha. Pe profilul 0–200 cm, distribuția relativă pe straturi este: 0–5 cm 35.3%, 5–15 cm 18.0%, 15–30 cm 17.6%, 30–60 cm 13.9%, 60–100 cm 9.0% și 100–200 cm 6.2%. Stratul 0–30 cm concentrează ~71.0% din stocul pe profil. Per ansamblu, se observă o scădere treptată a ponderii cu adâncimea.

2.2.2. Fond forestier

Puține zone împădurite există în localitate, dar acestea protejează solul și mențin biodiversitatea. Extinderea suprafeței împădurite ar contribui la combaterea eroziunii.

Primăria Crihana dispune de plantații forestiere care ocupă o suprafață totală de 388,32 ha, dintre care terenuri proprietatea publică a statului constituie 275,89 ha, terenuri proprietatea publică a UAT – 63,13 ha și proprietatea privată - 49,3 ha.

Pe lângă pădurile propriu-zise, primăria dispune de 30,0 ha de perdele forestiere de protecție, dintre care 19 ha sunt în proprietatea publică a UAT. Acestea sunt destinate protecției terenurilor agricole și infrastructurii locale, având o importanță deosebită în prevenirea eroziunii solului, reducerea efectelor vânturilor puternice și îmbunătățirea microclimatului regional.

2.2.3. Resurse minerale

Posibile depozite de nisip, argilă și pietriș, utilizate local în construcții, necesitând reglementări clare pentru a minimiza impactul asupra mediului.

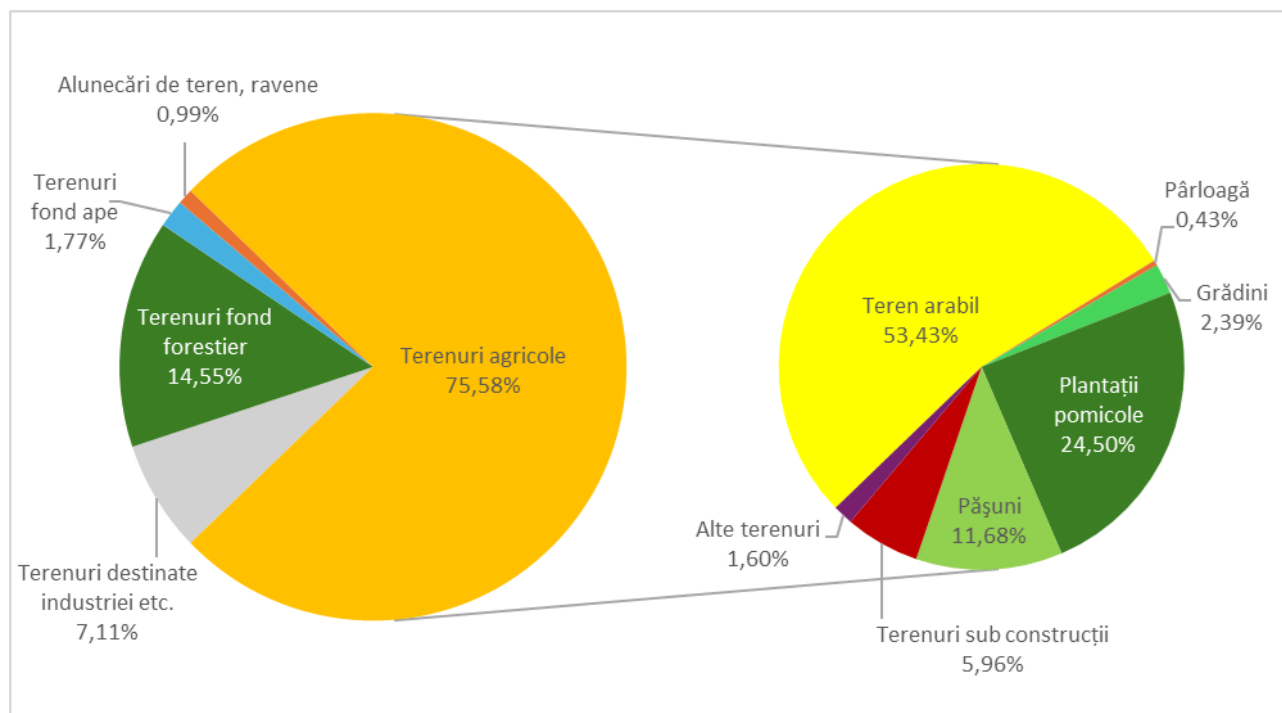
2.2.4. Resurse energetice

Nu există rezerve fosile, însă se pot lua în considerare proiecte de energie solară și eoliană, date fiind condițiile geografice și climatice.

2.3. Acoperirea și utilizarea terenurilor

Comuna Crihana prezintă o structură funcțională a terenurilor în care activitățile agricole domină peisajul, dar sunt completate semnificativ și de păduri. Terenurile agricole ocupă 75,58% din suprafața totală, ceea ce reflectă o economie agrară bine consolidată. Un aspect notabil în cazul Crihanei este distribuția internă a acestor terenuri: terenul arabil reprezintă 53,43%, confirmând orientarea către culturile de câmp, dar plantațiile pomicole ating o valoare remarcabilă de 24,50%, ceea ce sugerează o tradiție bine înrădăcinată în pomicultură. Pășunile (11,68%) și grădinile (2,39%) completează tabloul agriculturii mixte, iar pârloagele apar într-o proporție foarte redusă (0,43%), ceea ce poate indica o utilizare intensă a solului sau o bună gestionare a rotației culturilor. Terenurile sub construcții (5,96%) indică un nivel moderat de urbanizare și infrastructură locală, iar alte terenuri (1,60%) pot reprezenta suprafețe cu utilizări mixte sau în curs de reamenajare.

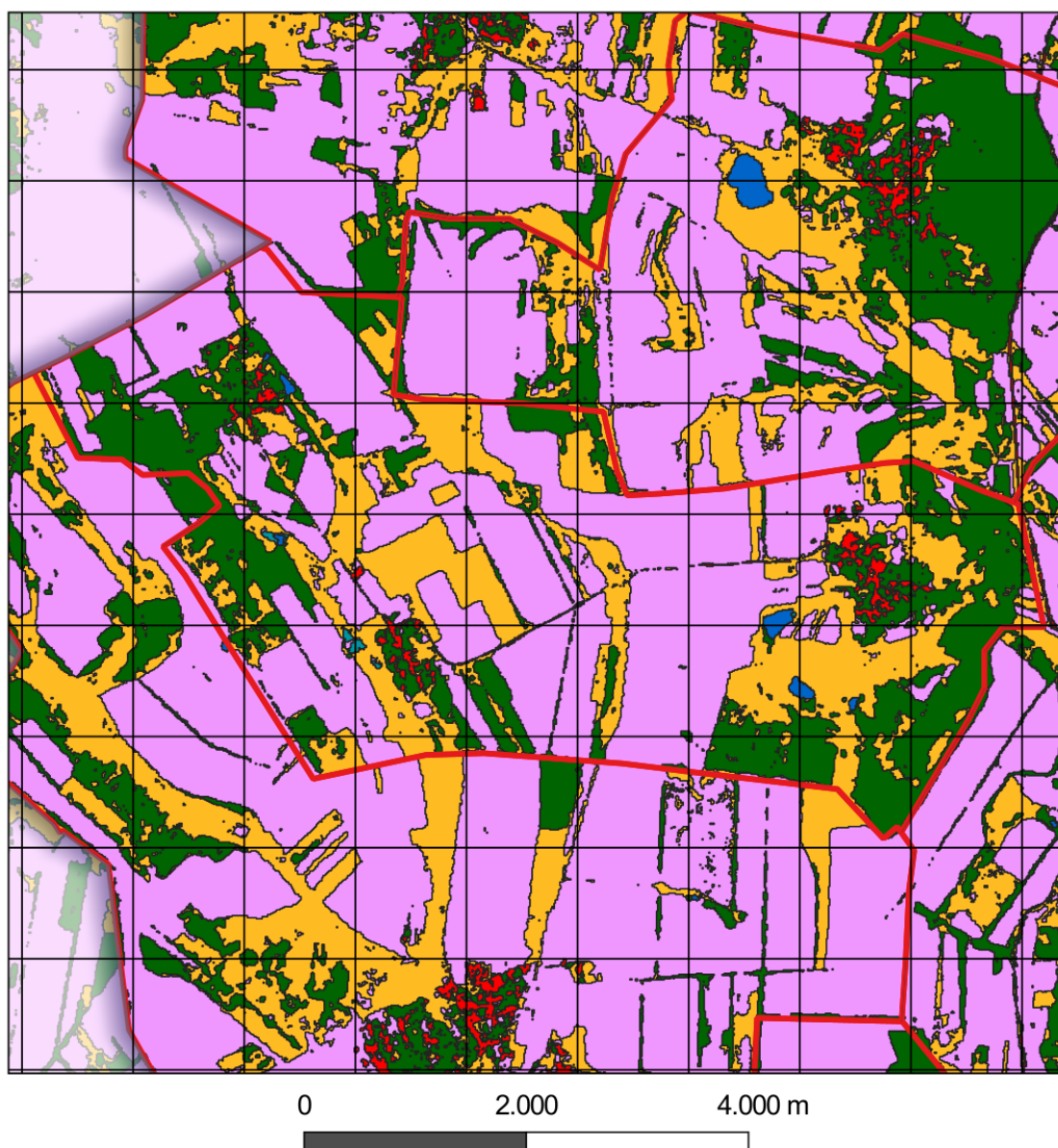
Ponderea categoriilor de utilizare a terenurilor

Fondul forestier, cu o pondere de 14,55%, contribuie la echilibrul ecologic al comunei, în timp ce terenurile din fondul apelor (1,77%) și alunecările de teren și ravenele (0,99%) arată prezența unor factori naturali care pot influența dinamic teritorială.

Pe lângă latura agricolă, Crihana dispune și de terenuri destinate industriei, transporturilor și altor activități economice (7,11%).

Acoperirea terenurilor - Comuna Crihana

Categoriile de terenuri	
Terenuri agricole	Bazine acvatice permanente
Vegetație arboricolă	Terenuri construite
Pajiști	Zone umede înnierbate
Teren gol/vegetație rară	

2.4. Populația, așezările și infrastructura

Populația. Conform datelor recensământului din 2004, în comuna Crihana erau 1361 de locuitori (s. Crihana - 250 loc., s. Cucuruzenii de Sus - 569 loc. și s. Sirota - 542 loc.). După recensământul din 2014, populația comunei a scăzut la 893 de locuitori. Până în 2024, declinul demografic a continuat, iar populația a ajuns la 734 de locuitori, reflectând tendințele generale de migrație și scădere a populației în mediul rural. Migrația tinerilor către orașe și în străinătate provoacă un dezechilibru demografic și un deficit de forță de muncă.

Așezările. Locuințele rurale, organizate în gospodării individuale, definesc specificul arhitecturii tradiționale. Infrastructura necesită îmbunătățiri pentru a susține dezvoltarea economică și a oferi servicii de calitate.

Infrastructura.

- **Drumuri:** Segmente asfaltate, pietruite și de pământ, necesitând reparații și întreținere frecventă;
- **Rețele de apă și canalizare:** Majoritatea gospodăriilor folosesc fântâni individuale, iar canalizarea centralizată lipsește;
- **Energie și telecomunicații:** Rețeaua de electricitate este stabilă, însă semnalul de internet și telefonie mobilă poate fi slab în anumite zone.

2.5. Protecția mediului

2.5.1. Managementul deșeurilor

Sistemul de gestionare a deșeurilor este deficitar, favorizând depozități necontrolate. Crearea unui sistem modern de colectare, sortare și reciclare devine necesară.

2.5.2. Biodiversitatea

Pădurile și vegetația naturală adăpostesc o diversitate moderată de specii. Extinderea suprafețelor împădurite și protejarea coridoarelor ecologice pot conserva biodiversitatea și reduce eroziunea.

2.5.3. Perdelele Forestiere de Protecție (PFP)

Numărul total al perdelelor forestiere de protecție identificate în comună este de 14, extinse pe o suprafață de 22,94 ha. Starea perdelelor forestiere de protecție examinate în teren poate fi caracterizată ca starea cu funcționalitatea redusă, ceea ce înseamnă că toate sectoarele necesită intervenții de diferit grad de complexitate pentru restabilirea stării funcționale optime.

Toate perdelele examinate în teren sunt slab afectate de fenomene de uscare (gradul de uscare U1), proporția medie a arborilor uscați este de 10-20% din numărul total al arborilor. În 2 PFP au fost depistate semne de infestare cu boli și/sau dăunători.

PFP-urile analizate includ vegetație lemnoasă:

- arboret monodominant de nuc, prezent în 6 PFP, de stejar - 1 PFP.
- specii în amestec: paltin, gledicia, salcâm, cireș, dud și alte diverse specii tari – 7 PFP.

În dependență de vârsta medie a speciei de bază, se găsesc 6 PFP de 30-35 ani, 6 PFP de 40-45 ani, 1 PFP – 50 ani, 1 PFP – 60 ani.

Construcția PFP:

- 1 rând, cu lățimea de 8 m – 4 PFP
- 2 rânduri, lățimea de 12-14 m – 8 PFP
- 4 rânduri, 12-14 m – 2 PFP

În structura perdelelor forestiere examinate se găsește un sortiment de specii arborescente și arbustive de vârstă între 10 și 20 ani: măceș (în 13 PFP), porumbar (în 11 PFP), păducel (în 11 PFP).

Toate perdelele forestiere de protecție examinate sunt amplasate pe terenuri stabile.

Suprafața celor 14 PFP (22,94 ha) identificate reprezintă doar 0,8% din suprafața terenurilor cu destinație agricolă (2916,64 ha), mult sub ponderea optimă de 4% necesară pentru protecția solului. Pentru atingerea acestui prag, se recomandă extinderea suprafețelor prin împădurire cu peste 100 ha. Gestionarea sustenabilă a terenurilor și implementarea unor măsuri urgente de protecție a solului sunt esențiale pentru prevenirea degradării continue, menținerea fertilității și protejarea mediului. Această extindere ar putea fi realizată prin împădurirea terenurilor degradate, precum și a celor moderat și puternic erodate, contribuind astfel la protecția solului. Creșterea suprafețelor împădurite va mai contribui și la îmbunătățirea capacității de retenție a apei, și astfel crearea unor condiții mai favorabile pentru dezvoltarea culturilor agricole. Aplicarea măsurilor de reabilitare a PFP-urilor și împădurirea ar reprezenta un progres semnificativ către o agricultură durabilă și o gestionare mai eficientă a resurselor naturale. Pentru PFP-urile gestionate de primăria Crihana sunt propuse următoarele lucrări silvotehnice de îngrijire și conducere a arboretului, precum și completări:

- Rărituri, pe o suprafață de 7,72 ha (3 PFP): Aceste lucrări constau în tăierea unor arbori selectați pentru a reduce densitatea vegetației și a îmbunătăți dezvoltarea celor rămase. Răriturile contribuie la sporirea sănătății pădurii prin îmbunătățirea circulației aerului și a luminii, permițând creșterea arborilor rămași și susținând biodiversitatea prin crearea unui mediu mai echilibrat.
- Elagaj, pe o suprafață de 14,02 ha (10 PFP): Elagajul presupune îndepărtarea ramurilor uscate, rupte sau dăunătoare din coroana arborilor, promovând o structură aerisită și sănătoasă a pădurii. Această lucrare ajută la prevenirea bolilor și sprijină dezvoltarea unei vegetații inferioare mai viguroase, îmbunătățind astfel rolul ecologic al perdelei forestiere.
- Îngrijirea subarboretului – 21,57 ha (13 PFP): Lucrările de îngrijire a subarboretului sunt esențiale pentru menținerea unei structuri ecologice echilibrate, prin controlul vegetației inferioare și asigurarea unui mediu favorabil pentru creșterea arborilor. Aceste măsuri contribuie la sănătatea întregului ecosistem forestier, prevenind supraaglomerarea și favorizând diversitatea speciilor.
- Tăieri de igienă – 0,66 ha (2 PFP): Lucrările de igienă presupun îndepărtarea arborilor uscați, bolnavi sau afectați de dăunători, prevenind astfel răspândirea bolilor în pădure. Aceste măsuri sunt esențiale pentru menținerea unui ecosistem sănătos și pentru protecția arboretului existent împotriva atacurilor de insecte sau boli.
- Completări – 1,03 ha (2 PFP). Aceste lucrări au rolul de a reface golurile din perdelele forestiere prin plantarea de puieți noi, asigurând continuitatea și funcționalitatea

acestora. Completările contribuie la menținerea densității optime a vegetației și la îmbunătățirea protecției terenurilor agricole.

Aceste lucrări sunt importante pentru menținerea funcționalității perdelelor forestiere de protecție, contribuind la protejarea solului, prevenirea eroziunii și protecția ecosistemului local.

De asemenea, se recomandă crearea de noi perdele forestiere, pentru a atinge o pondere optimă de împădurire care va proteja solul și va preveni eroziunea, alunecările de teren, și pierderea fertilității. Extinderea fondului forestier ar contribui la stabilizarea solului, reducerea efectelor vânturilor puternice și protejarea culturilor agricole, îmbunătățind astfel microclimatul local, ce va implica un impact direct pozitiv asupra producției agricole. Extinderea suprafeței de pădure va sprijini și protecția infrastructurii locale, ameliorând condițiile ecologice generale ale comunei. O primă acțiune ar fi identificarea și prioritizarea terenurilor vulnerabile, în vederea creșterii procentului perdelelor forestiere de protecție, de la 2% la 4%, pondere optimă de protejare a terenurilor agricole. Îmbunătățirea gradului de împădurire va avea efecte pozitive asupra biodiversității și va reduce riscurile de calamități naturale. Este important ca măsurile să fie implementate pe termen lung, argumentat, pentru asigurarea gestionării sustenabile a resurselor locale.

2.6. Hazarduri naturale

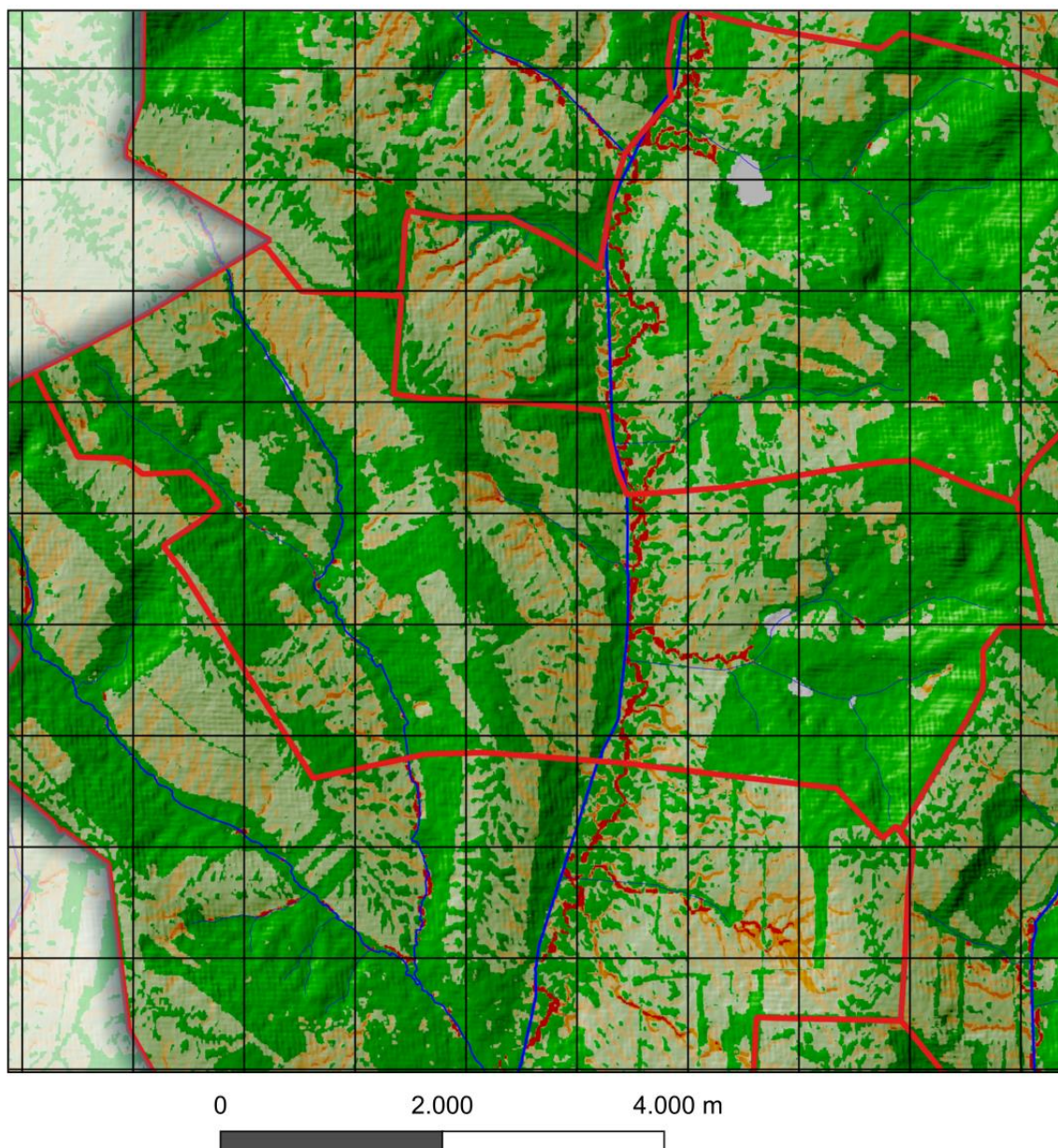
Eroziunea și alunecările de teren, secetele, reprezintă riscuri importante. Practicile agricole durabile, rotația culturilor și reîmpăduririle pot ameliora aceste fenomene.

2.6.1. Eroziunea solului

La nivelul comunei Crihana, se înregistrează o pierdere anuală de sol prin eroziune hidrică de circa 482 tone. Această valoare indică un nivel mediu de eroziune comparativ cu celelalte comune analizate. Eroziunea solului în Crihana este destul de pronunțată încât să ridice îngrijorări, dar nu atinge nivelul maxim observat în alte localități. Acest fapt sugerează că, deși există terenuri vulnerabile (precum pante expuse și episoade de ploi torențiale care provoacă scurgeri), este posibil ca o parte din suprafața comunei să beneficieze și de elemente de protecție (zone cu păduri, pajiști sau practici agricole parțial ameliorative) care temperează degradarea.

Cu toate acestea, intensitatea fenomenului raportată la suprafață este notabilă: rata medie a eroziunii atinge ~2,6 tone/ha/an, indicând o afectare semnificativă a solului pe unitatea de teren. Acest fapt sugerează că eroziunea are o prezență marcantă pe terenurile agricole ale comunei, însă întinderea mai redusă a acesteia față de comunele mai mari limitează volumul total pierdut. În zonele cele mai vulnerabile din Crihana, s-au înregistrat pierderi de până la 375 tone/ha într-un an, ceea ce denotă procese de eroziune severă localizată (șiroiri intense sau mici ravene).

Eroziunea solului - Comuna Crihana

Dacă eroziunea de acest nivel continuă în anii următori, solul va pierde treptat din fertilitate, ceea ce se va reflecta în recolte mai scăzute și costuri mai mari pentru fermieri (de exemplu, pentru fertilizatori sau lucrări de refacere a terenului). Pentru a preveni aceste consecințe, comuna Crihana ar trebui să intensifice eforturile de conservare a solului. Măsurile recomandate includ: realizarea de arături și semănături pe direcția curbelor de nivel, menținerea resturilor vegetale pe teren după recoltare pentru a proteja solul de ploii, plantarea de garduri vii sau perdele forestiere de-a lungul limitelor terenurilor agricole expuse și evitarea lucrărilor agricole agresive pe versanți. Aceste acțiuni vor contribui la păstrarea solului pe teren, menținând sănătatea solurilor agricole și productivitatea lor.

3. OPORTUNITĂȚI ȘI CONSTRÂNGERI

3.1. Oportunități de dezvoltare

1. **Agricultură competitivă.** Solurile fertile și condițiile climatice permit producții mari, cu adoptarea tehnologiilor moderne și a cooperativelor.
2. **Turism rural și gastronomic.** Peisajele colinare și tradițiile pot fi valorificate prin pensiuni rurale, trasee tematice și evenimente culturale, contribuind la diversificarea economiei.
3. **Energie regenerabilă.** Proiectele solare și micro-eoliene pot genera venituri suplimentare și independență energetică.
4. **Acces la fonduri externe.** Programele europene și naționale de dezvoltare rurală oferă oportunități pentru modernizarea infrastructurii și adoptarea agriculturii durabile.

3.2. Constrângeri de dezvoltare

1. **Migrația tinerilor și îmbătrânirea populației.** Forța de muncă calificată este limitată, afectând inovația și creșterea economică.
2. **Infrastructură subdezvoltată.** Drumuri, apă-canal, managementul deșeurilor necesită investiții considerabile pentru a susține dezvoltarea economică.
3. **Resurse financiare locale reduse.** Bugetul primăriei nu poate susține toate proiectele necesare, fiind nevoie de cofinanțări și parteneriate public-private.
4. **Practicile agricole nesustenabile.** Monocultura și folosirea intensivă a îngrășămintelor chimice pot reduce fertilitatea solului și polua apele subterane.

3.3. Scenarii de dezvoltare

3.3.1. Scenariul 1: Dezvoltare agricolă intensivă

Obiective:

- Creșterea randamentelor prin mecanizare, soiuri performante, sisteme de irigații avansate;
- Formarea cooperativelor agricole pentru a îmbunătăți accesul la piață și a reduce costurile de producție;
- Dezvoltarea centrelor de depozitare și procesare pentru produsele agricole (cereale, fructe, legume).

Riscuri:

- Presiune crescută asupra solului și apei;
- Necesitatea unor investiții inițiale mari și adaptarea la fluctuațiile pieței agricole.

3.3.2. Scenariul 2: Dezvoltare ecologică și turistică

Obiective:

- Promovarea agriculturii ecologice (rotația culturilor, fertilizare organică, control natural al dăunătorilor) pentru conservarea calității solului și apei;
- Dezvoltarea turismului rural și gastronomic: pensiuni, trasee tematice, evenimente culturale, diversificând economia locală;
- Reîmpădurirea zonelor erodate și protejarea habitatelor naturale pentru a menține biodiversitatea și a stabili terenurile.

Riscuri:

- Infrastructură turistică și promovare insuficient dezvoltate;
- Procesul de adaptare la agricultură ecologică cere timp, investiții și formare specifică.

3.3.3. Scenariul 3: Dezvoltare mixtă (agricultură sustenabilă + infrastructură modernizată)

Obiective:

- Modernizarea drumurilor, a sistemelor de apă-canal și introducerea unui sistem integrat de gestionare a deșeurilor, pentru a îmbunătăți serviciile publice și atractivitatea comunei;
- Adoptarea practicilor agricole durabile (rotația culturilor, fertilizanți organici, gestionarea apei) pentru menținerea pe termen lung a fertilității solului;
- Crearea unor facilități de procesare agroalimentară și stimularea turismului rural, diversificând sursele de venit ale fermierilor și reducând dependența exclusivă de agricultură.

Riscuri:

- Necesită un efort semnificativ de coordonare între autorități, fermieri, investitori și ONG-uri;
- Costuri inițiale considerabile, cu beneficii pe termen mediu și lung.

4. OPȚIUNI DE DEZVOLTARE

4.1. Pretabilitatea unor culturi agricole și scheme de rotație a culturilor

În urma evaluării multicriteriale a terenurilor agricole din cele 32 de comune studiate (situate în raioanele Orhei, Rezina și Șoldănești), s-au identificat diferențe semnificative în potrivirea diferitelor culturi și folosințe ale terenului. Per ansamblu, **cerealele de toamnă** (în special grâul și orzul) prezintă cea mai mare pretabilitate, având cele mai extinse suprafețe de teren clasificate drept potrivite sau foarte potrivite pentru aceste culturi. **Culturile prășitoare de primăvară** precum porumbul și floarea-soarelui au, dimpotrivă, o extindere mult mai redusă

a terenurilor cu favorabilitate ridicată, fiind în general limitate de factori climatici și edafici. Conform studiilor în domeniu, **principalii factori limitativi** ai productivității agricole în această regiune sunt deficitul de precipitații în perioada de vegetație, regimul termic, panta terenului și proprietățile solului (porozitate, conținut de humus, textură etc.). Aceste constrângeri explică de ce **speciile sensibile la secetă sau la îngheț** (de exemplu, vița-de-vie, piersicul) au un indice de pretabilitate foarte scăzut în majoritatea comunelor, în timp ce **plantele mai rezistente** (grâul, orzul, lucerna) reușesc să valorifice mai bine condițiile locale. Totodată, pe terenurile cu pantă accentuată sau soluri slab dezvoltate, **utilizările permanente** (pășuni și fânețe) reprezintă opțiunea optimă, aceste suprafețe fiind mai potrivite pentru pajiști naturale decât pentru culturi intensive. În continuare este prezentată analiza detaliată pentru fiecare comună, evidențiind culturile cu pretabilitate ridicată, zonele propice și recomandările privind culturile ce ar trebui evitate.

Comuna Crihana prezintă un **potențial agricol moderat**. Nicio cultură nu depășește 30% suprafață cu pretabilitate ridicată, însă **grâul** rămâne cea mai bine adaptată cultură (aprox. 39,5% din teritoriu potrivit). **Lucerna** (~33%) și **orzul** (~21%) au și ele arii considerabile cu favorabilitate medie spre bună, ceea ce le face opțiuni demne de luat în seamă pe terenurile fertile din comună. Pe ansamblu, solurile locale susțin mai bine culturile furajere și cerealiere decât plantele prășitoare. Terenurile slabe trebuie menținute ca **pășuni** (circa 6,5% din suprafață este optimă pentru pajiști). Se impune **omis** din rotație cultivarea **viței-de-vie**, a **piersicului**, a **cartofului** sau a **porumbului** pe suprafețe mari, întrucât aceste plante au indice de favorabilitate foarte redus în condițiile din Crihana.

Schema de rotație recomandată (4-5 ani)

1. Anul I – Grâu de toamnă: cultură de bază, bine adaptată condițiilor locale.
2. Anul II – Orz de toamnă: alternanță cerealieră pentru diversificare.
3. Anul III – Floarea-soarelui (unde este potrivit): cultură tehnică ce rupe ciclul cerealier.
4. Anii IV–V – Lucernă: leguminoasă perenă ce refertilizează solul și oferă furaje de calitate.

Proporții și categorii de utilizare a terenului

- Culturi principale: grâu, orz, lucernă (în proporții variabile, adaptate analizei de pretabilitate).
- Culturi secundare: soia, mazăre sau alte leguminoase pe suprafețe mici.
- Pajiști permanente: pe terenurile marginale, în special în pantă.
- Livezi/pomi: doar pe microzone favorabile (prun, cireș), dacă sunt identificate.

Principii agronomice moderne aplicate

Rotația include diversificarea culturilor, alternanța cerealelor cu leguminoase și plante tehnice, evitarea monoculturii și utilizarea pajiștilor pe terenurile sensibile. Lucerna are rol ameliorator, fixând azotul și refăcând fertilitatea solului.

Culturi nerecomandate

Se vor evita culturile cu pretabilitate foarte scăzută, precum vița-de-vie, piersicul, cartoful sau porumbul extensiv, deoarece nu oferă randamente stabile și sunt vulnerabile la condițiile pedoclimatice locale.

4.2. Măsurile propuse, rezultatele preconizate, indicatorii de monitorizare și evaluare, instituțiile responsabile, sursele de finanțare

Progresul general privind realizarea obiectivelor **Planului Local de Acțiuni Comuna Crihana, Raionul Orhei** va fi apreciat în baza următorilor indicatori:

Acțiuni	Indicator de progres	Ținta ce urmează a fi atinsă în anul 2030	Cost estimativ	Surse de finanțare
1.1. Extinderea suprafeței pădurilor	▪ Suprafață împădurită (ha)	+11 ha	30.000 – 50.000 lei/ha	▪ Buget de stat, fonduri externe, parteneriate public-private. Programul Național de Extindere și Reabilitare a Pădurilor (PNERP) pentru perioada 2023-2032 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru perioada 2023-2027
1.2. Extinderea suprafeței fâșiilor forestiere de protecție	▪ Suprafață fâșii forestiere (ha)	+100 ha	~63.300 lei/ha	▪ Buget de stat, fonduri externe, parteneriate public-private. Programul Național de Extindere și Reabilitare a Pădurilor (PNERP) pentru perioada 2023-2032 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru perioada 2023-2027
1.3. Plantarea și/sau conservarea vegetației riverane	▪ Suprafață restaurată (ha)	53 ha	4.500-16.000 lei/ha	▪ Buget de stat, fonduri externe, parteneriate public-private. Programul Național de Extindere și Reabilitare a Pădurilor (PNERP) pentru perioada 2023-2032 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru perioada 2023-2027
1.4. Promovarea culturilor energetice și utilizarea resurselor de biomasă forestieră reziduală	▪ Cantitate biomasă utilizată (tone) ▪ Creșterea ponderii energiei regenerabile în consumul final de energie	36 ha	Dezvoltare a culturilor energetice: 20.000 - 25.000 lei pe hectar în primul an Colectarea și procesarea biomasei forestiere: 200 și 350 lei pe tonă.	▪ Buget de stat, fonduri externe, parteneriate public-private. ▪ Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR). ▪ Planul Național „Construim Moldova Europeană”, Programul de Cooperare Transfrontalieră România-Moldova
1.5. Reconstrucția ecologică a pădurilor afectate de uscăre și alți factori vătămători sau necorespunzătoare sub raport structural-funcțional	▪ Suprafață reconstruită (ha)	180 ha	1.500 - 2.000 lei pe hectar	▪ Buget de stat, fonduri externe, parteneriate public-private. Programul Național de Extindere și Reabilitare a Pădurilor (PNERP) pentru perioada 2023-2032 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru perioada 2023-2027

1.6. Reabilitarea fâșiilor forestiere de protecție a terenurilor agricole	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Suprafață reconstruită (ha) 	<p>30 ha</p>	<p>22 000 – 35 000 lei/ha</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Buget de stat, fonduri externe, parteneriate public-private. ▪ Programul Național de Extindere și Reabilitare a Pădurilor (PNERP) pentru perioada 2023-2032 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru perioada 2023-2027; ▪ Proiectul GEF8 (FAO) perioada 2026-2030. ▪ Proiectul de Reziliență Rurală (PRR) – UCIP IFAD <p>Proiectul „Dezvoltarea Sectorului Forestier Comunal în Moldova” – Fondul BioCarbon</p>
1.7. Protecția pădurilor prin combaterea adecvată a dăunătorilor și bolilor (metode biologice de combatere etc.) și a pășunatului în păduri	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rapoarte anuale ▪ Număr de intervenții 	<p>360,48 ha</p>	<p>Tratamente chimice: 1.000 la 5.000 lei/ha. Tratamente biologice: 1.500 și 3.000 lei/ha. Tratamente mecanice: 3.000–4.000 lei/ha.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Buget de stat, fonduri externe, parteneriate public-private. <p>Programul Național de Extindere și Reabilitare a Pădurilor (PNERP) pentru perioada 2023-2032 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru perioada 2023-2027</p>
1.8. Monitorizarea stării de sănătate a pădurilor și a solurilor forestiere	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rapoarte anuale ▪ Numărul de studii efectuate ▪ Procentul de păduri monitorizate anual. ▪ Numărul de probe de sol și vegetație analizate 	<p>360,48 ha</p>	<p>2.000 lei/ha anual</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Buget de stat, fonduri externe, parteneriate public-private. ▪ Programul de granturi post-investiționale destinate managementului durabil al terenurilor este parte integrantă a Proiectului Agricultură Competitivă (MAC-P). <p>Programul Național de Extindere și Reabilitare a Pădurilor (PNERP) pentru perioada 2023-2032 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru perioada 2023-2027</p>
1.9. Prevenirea și limitarea incendiilor	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Studii de caz ▪ Suprafața pădurilor protejată împotriva incendiilor (ha) 	<p>360,48 ha</p>	<p>4.650 lei și 13.900 lei pe an</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Buget de stat, fonduri externe, parteneriate public-private. ▪ Programul Național de Extindere și Reabilitare a Pădurilor (PNERP) pentru perioada 2023-2032 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru perioada 2023-2027 <p>Proiectul „EU4 Moldova Rezilientă – Stat Sigur, Comunități Puternice”</p>
1.10. Îmbunătățirea sistemului de monitorizare și observare a acțiunii factorilor biotici și abiotici destabilizatori	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Număr de sisteme implementate ▪ Procentajul de păduri monitorizate 	<p>360,48 ha</p>	<p>13.500 lei pe an</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Buget de stat, fonduri externe, parteneriate public-private. <p>Programul Național de Extindere și Reabilitare a Pădurilor (PNERP) pentru perioada 2023-2032 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru perioada 2023-2027</p>

2.1 Aplicarea măsurilor hidrotehnice și fito-ameliorative pe terenurile agricole afectate de ravene	<ul style="list-style-type: none"> Suprafața terenurilor afectate de ravene pe care s-au aplicat măsuri hidrotehnice și fito-ameliorative (ha) 	13 ha	165–310 mii lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> Buget de stat, fonduri externe, parteneriate public-private. Proiectul "Îmbunătățirea capacităților pentru transformarea zonei rurale" (TRTP) Proiectul Băncii Mondiale "Agricultura Competitivă în Moldova" (MACP) <p>Proiectul „Sprijin de urgență pentru producătorii agricoli în contextul crizei socio-economice și energetice” FAO și a Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD)</p>
2.2 Extinderea terenurilor irigate	<ul style="list-style-type: none"> Suprafața terenurilor irigate (ha) 	+37 ha	60.000 - 180.000 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> Buget de stat, buget local, fonduri externe, parteneriate public-private. Programul Dezvoltării Sistemului de Irigare la Scară Mică (PDSISM) <p>Granturi oferite de UCIP IFAD</p>
2.3 Implementarea culturilor agricole cu un consum redus de apă	<ul style="list-style-type: none"> Suprafața cultivată cu culturi agricole cu consum redus de apă (ha) Reducerea consumului de apă pentru irigare (%) Numărul de ferme adoptând tehnici de irigare eficiente și culturi rezistente la secetă Eficiența utilizării apei în agricultura respectivă (litri de apă pe kilogram de produs) 	655 ha	71.000 - 123.000 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> Buget de stat, buget local, fonduri externe, parteneriate public-private. Agenția pentru Dezvoltarea și Modernizarea Agriculturii (ADMA): Proiectul Modernizarea Tehnicii și Echipamentului Agricol (MAME). Programul Dezvoltării Sistemului de Irigare la Scară Mică (PDSISM). Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură (AIPA). Programul „Îmbunătățirea Capacităților pentru Transformarea Zonei Rurale (TRTP)” finanțat de Fondul Internațional pentru Dezvoltare Agricolă (IFAD). Proiecte internaționale și parteneriate <p>Proiectul „Sprijin de urgență pentru producătorii agricoli în contextul crizei socio-economice și energetice” FAO și a Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD)</p>
2.4 Reducerea suprafeței de terenuri degradate	<ul style="list-style-type: none"> Prevenirea și combaterea eroziunii solului, ha 	-2 ha	10.000 - 20.000 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> Bugetul de stat, Fonduri externe, Organizații internaționale și agenții de dezvoltare, Fonduri private și investiții. Programul de îmbunătățiri funciare 2021-2025. Programul Național de Extindere și Reabilitare a Pădurilor (PNERP) pentru perioada 2023-2032 și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia pentru perioada 2023-2027 Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD)

2.5 Reducerea suprafeței terenurilor puternic erodate	<ul style="list-style-type: none"> Prevenirea și combatere a eroziunii solului, ha 	-4 ha	64,2 mii lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> Proiectul Băncii Mondiale "Agricultura Competitivă în Moldova" (MACP). Subvenții pentru lucrările de îmbunătățiri funciare și protecția solului de la AIPA. Programul de îmbunătățiri funciare 2021-2025
2.6 Conversia terenurilor arabile de pe pante (cu un anumit grad de degradare) în păduri	<ul style="list-style-type: none"> Numărul de hectare de terenuri arabile de pe pante care au fost convertite în păduri 	9 ha	9.500 – 13.500 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> Bugetul de stat și local; AIPA, Programul de Granturi pentru Managementul Durabil al Terenurilor. FEN, Fonduri externe
2.7 Creșterea cantității de reziduuri vegetale pe suprafața solului care îmbunătățește e agregarea și astfel reduce tendința de formare a crustei, lucrările minime ale solului și sistemul fără lucrări.	<ul style="list-style-type: none"> Creșterea cantității de reziduuri vegetale aplicate pe sol pentru a îmbunătăți agregarea solului. Reducere a formării crustei pe sol. 	187 ha	7.000 - 11.500 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> Buget de stat, buget local, fonduri externe, parteneriate public-private. Programul de granturi pentru managementul durabil al terenurilor (MDT) Programul de granturi pentru facilitarea accesului la piețele de desfacere pentru agricultori
2.8 Măsuri de management pentru reducerea pierderilor de carbon din sol	<ul style="list-style-type: none"> Reducerea emisiilor de CO₂ Creșterea conținutului de materie organică Îmbunătățirea biodiversității solului 	37 ha	33.000 - 70.000 lei/an	<ul style="list-style-type: none"> Bugetul de stat și fonduri internaționale Programul de Finanțare a Economiei Verzi (GEFF) al Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) Programul AgreeaCarbon
2.9 Măsuri de management pentru ameliorarea terenurilor sărăturate	<ul style="list-style-type: none"> Recuperarea și îmbunătățirea capacității solului afectat de sare, ha 	56 ha	12.000 - 23.500 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> Buget de stat, fonduri externe, parteneriate public-private. Programul de Granturi pentru Managementul Durabil al Terenurilor (MDT), (UCIMPA) Subvenții pentru Lucrări de Îmbunătățiri Funciare și Protecția Solului, și Programul de Subvenționare a Investițiilor în Tehnica și Echipamentele Agricole (AIPA)
2.10 Măsuri de management pentru prevenirea degradării	<ul style="list-style-type: none"> Suprafața totală de teren agricol protejată 	19 ha	35.000 – 55.500 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> Buget de stat, fonduri externe, parteneriate public-private. Programul de Granturi pentru Managementul Durabil al Terenurilor (MDT)

	prin destructurare și crustificare	împotriva eroziunii, ha			Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură (AIPA)
2.11	Măsuri pentru prevenirea degradării solului prin compactare	▪ Suprafața terenurilor afectate de compactare, ha	9 ha	1.250 - 3.300 lei/ha	▪ Buget de stat, fonduri externe, parteneriate public-private. ▪ Agenția de Intervenție și Plăți pentru Agricultură (AIPA), subvenții și Programul de granturi post- investiționale "Managementul Durabil al Terenurilor" (MDT). Proiectul "Agricultura Competitivă în Moldova" (MAC-P)
2.12	Măsuri de management pentru prevenirea și combaterea poluării solului	▪ Suprafața terenurilor erodate reabilitate, ha	936 ha	15.000 – 25.000 lei/ha	▪ Bugetul de stat, Surse externe. ▪ Proiectul „Suport pentru implementarea Acordului de Asociere” (EU4Environment) ▪ Proiectul „Consolidarea rezilienței comunităților vulnerabile la schimbările climatice” (PNUD) Proiectul „Reducerea Degradării Solurilor și Managementul Durabil al Pajiștilor” (FAO, PNUD, Ministerul Agriculturii)
2.13	Măsuri de management pentru prevenirea și combaterea pierderii de nutrienți în sol	▪ Suprafața terenurilor protejate de eroziune și degradare a solului, ha	936 ha	3.000 - 5.000 lei/ha	▪ Bugetul de stat, Surse externe. ▪ Proiectul „Suport pentru implementarea Acordului de Asociere” (EU4Environment) ▪ Proiectul „Consolidarea rezilienței comunităților vulnerabile la schimbările climatice” (PNUD) Proiectul „Reducerea Degradării Solurilor și Managementul Durabil al Pajiștilor” (FAO, PNUD, Ministerul Agriculturii)
2.14	Amendarea solurilor acide și alcaline	▪ Suprafața terenurilor ameliorate ha	4 ha	1.300 - 3.200 lei/ha	▪ Bugetul de stat, Surse externe. ▪ Subvențiile AIPA (Agenția pentru Intervenții și Plăți în Agricultură) ▪ Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) ▪ Fondul Ecologic Național EU Neighbourhood Instrument
2.15	Proiectarea și executarea amenajărilor antierozionale pentru anii 2025-2030	▪ Suprafața de teren protejată, ha	37 ha	70.500- 161.500 lei/ha	▪ Bugetul de stat, Surse externe. ▪ MAC-P (Managementul Agriculturii și Conservarea Solului) - Banca Mondială și PNUD Programul Interreg NEXT România- Republica Moldova 2021-2027 – UE
2.16	Modificare a categoriei de folosință a terenurilor	▪ Conduc la modificarea albedoului la nivel local și eliminarea unor gaze cu efect de seră	19 ha	21.000 - 60.000 lei/ha	▪ Bugetul de stat, fonduri externe. Programul de granturi post- investiționale "Managementul durabil al terenurilor", AIPA
2.17	Reabilitare a terenurilor degradate antropic (exploatări	▪ Suprafața de teren reabilitată, ha	4 ha	17.000 - 40.000 lei/ha	▪ Bugetul de stat, fonduri externe. ▪ Proiectul „Agricultura Competitivă în Moldova” (MAC-P) Programul de granturi pentru managementul durabil al terenurilor

miniere, depuneri de reziduuri, poluate cu hidrocarburi, metale grele etc) și împădurire				(MDT)
2.18 Amenajarea pajiștilor	<ul style="list-style-type: none"> Suprafața pajiștilor amenajate, ha 	219 ha	5.000 - 12.000 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> Bugetul de stat, fonduri externe. Proiectul „Agricultura Competitivă în Moldova” (MAC-P) <p>Programul de granturi pentru managementul durabil al terenurilor (MDT)</p>
3.1 Stimularea financiară privind procesul de consolidare a terenurilor mici, parcelate	<ul style="list-style-type: none"> Suprafața terenurilor consolidate, ha 	19 ha	6.000–15.000 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> Bugetul de stat, fonduri externe. Subvenții pentru lucrări de îmbunătățiri funciare, ameliorare și protecție a solului. Proiectului „Agricultura Competitivă în Moldova” (MAC-P) <p>Stimularea consolidării terenurilor agricole, AIPA</p>
3.2 Promovarea bunelor practici agricole pentru prevenirea și combaterea degradării solului și a pierderilor de nutrienți	<ul style="list-style-type: none"> Numărul de fermieri care implementează tehnologii și practici durabile de gestionare a terenurilor Suprafața de teren agricol gestionată prin practici de management durabil 	936 ha	78.000 - 235.000 lei per fermier	<ul style="list-style-type: none"> Bugetul de stat, fonduri externe. Proiectul Agricultura Competitivă (MAC-P). Programele Agenției pentru Dezvoltarea și Modernizarea Agriculturii (ADMA): Proiectul privind Asigurarea Fermierilor cu Fertilizanți; Proiectul privind vânzarea-cumpărarea în rate a echipamentelor pentru producerea energiei regenerabile; Proiectul privind transformarea digitală în agricultură; Proiectul Modernizarea Tehnicii și Echipamentului Agricol (MAME) <p>Proiecte ale Rețelei Naționale de Dezvoltare Rurală LEADER: Ecosistem LEADER din Republica Moldova mai sustenabil; Asociațiile GAL pentru reziliență și securitate</p>
3.3 Implementarea măsurilor de management durabil al resurselor de sol	<ul style="list-style-type: none"> Numărul de hectare unde s-au aplicat măsuri anti-eroziune, ha 	936 ha	97.000 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> Bugetul de stat, fonduri externe. Programul de granturi post-investiționale pentru Managementul Durabil al Terenurilor (MDT) <p>Proiectul Băncii Mondiale „Agricultura Competitivă în Moldova” (MAC-P)</p>
3.4 Practicarea asolamentului și rotației culturilor	<ul style="list-style-type: none"> Creșterea producțiilor agricole; Conservarea biodiversității Reducerea presiunii bolilor, buruienilor și dăunătorilor 	749 ha	15.000-40.000 lei/ha/an	<ul style="list-style-type: none"> Bugetul de stat, fonduri externe. AIPA: Programul de granturi pentru îmbunătățirea productivității terenurilor prin management durabil al terenurilor și subvenții <p>ADMA: Programul de Asistență pentru Fermierii Neprivilegiați 2KR și PAC; Proiectul Modernizarea Tehnicii și Echipamentului Agricol (MAME); Programul de Dezvoltare a Sistemului de Irigare la Scară Mică (PDSISM)</p>

3.5 Executarea lucrărilor de afânare a solului pe verticală fără întoarcerea brazdei	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Creșterea conținutului de materie organică din sol; ▪ Sechestrarea carbonului; ▪ Intensificare a activității biologice a solului; ▪ Creșterea fertilității solului 	131 ha	1.350 - 2.600 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bugetul de stat, fonduri externe. ▪ Subvenții pentru lucrări de îmbunătățiri funciare (AIPA) ▪ Proiectul Modernizarea Tehnicii și Echipamentului Agricol (MAME) ▪ Proiectul privind Asigurarea Fermierilor cu Fertilizanți Proiectul privind vânzarea – cumpărarea în rate a echipamentelor pentru producerea energiei regenerabile
3.6 Atenuarea fenomenului de tasare / compactare prin reducerea numărului de treceri și executarea lucrărilor la umiditatea optimă	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Creșterea conținutului de materie organică din sol; ▪ Sechestrare a carbonului; ▪ Intensificare a activității biologice și fertilității solului 	4 ha	17.000 – 28.600 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bugetul de stat, fonduri externe. ▪ Programul de granturi pentru managementul durabil al terenurilor ▪ Subvenții pentru proiecte de prelucrare a solului (AIPA) Proiectul „Agricultura Competitivă în Moldova” (MAC-P)
3.7 Terasarea terenurilor în pantă pentru reținerea apei pe versanți	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Creșterea umidității solului, a altor proprietăți fizico-chimice ale acestuia 	37 ha	20.000 - 30.000 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bugetul de stat, fonduri externe ▪ Programul de granturi pentru managementul durabil al terenurilor ▪ Subvenții pentru îmbunătățiri funciare Proiectul „Agricultura Competitivă în Moldova” (MAC-P)
3.8 Înființarea culturilor anuale de acoperire (culturi verzi)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Reducerea degradării sub impact al condițiilor climatice; ▪ Creșterea cantității de materie organică acumulată în sol 	749 ha	3.250 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bugetul de stat, fonduri externe ▪ Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) ▪ Programul de granturi pentru managementul durabil al terenurilor (AIPA) Proiectul „Agricultura Competitivă în Moldova” (MAC-P)
3.9 Implementarea semănatului dublu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Reducerea volumului de apă curgătoare pe suprafața terenului 	19 ha	24.000 – 43.000 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bugetul de stat, fonduri externe ▪ Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) ▪ Programul de granturi pentru managementul durabil al terenurilor (AIPA) Proiectul „Agricultura Competitivă în Moldova” (MAC-P)
3.10 Extinderea sistemului de agricultură conservativă	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Perturbarea minimă a solului 	94 ha	3.600 - 6.700 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bugetul de stat, fonduri externe ▪ Programul de granturi privind îmbunătățirea productivității terenurilor printr-un management durabil al terenurilor (MAC-P) ▪ Proiectul privind Asigurarea Fermierilor cu Fertilizanți Programul vânzări în rate 2KR în agricultura performantă irigată

3.11 Implementarea măsurilor privind managementul integrat al resurselor de apă	<ul style="list-style-type: none"> Suprafața de teren agricol irigat (hectare). Procentajul populației cu acces la apă potabilă sigură și de calitate. 	94 ha	43.000 - 89.000 lei (pentru implementare inițială + operare pe un an)	<ul style="list-style-type: none"> Bugetul de stat, fonduri externe, parteneriat public-privat Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) Proiectul „Agricultura Competitivă în Moldova” (MAC-P) <p>Proiectul „Securitatea Aprovizionării cu Apă și Sanitație în Moldova” este finanțat de AID și ADA.</p>
3.12 Alegerea unei tehnologii optime de irigare	<ul style="list-style-type: none"> Reducerea pierderilor de apă; Creșterea randamentului de utilizare a apei de irigat Suprafața de teren irigată (hectare) 	94 ha	<p>pentru irigare prin picurare (pentru primul an): 9.500 – 18.000 lei/ha</p> <p>pentru irigare prin aspersiune (pentru primul an): 7.500 – 15.000 lei/ha</p>	<ul style="list-style-type: none"> Bugetul de stat, fonduri externe, parteneriat public-privat Programul Dezvoltării Sistemului de Irigare la Scară Mică (PDSISM) Granturi oferite de UCIP IFAD Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură (AIPA) <p>Proiectul „Îmbunătățirea Capacităților pentru Transformarea Zonei Rurale (TRTP)”</p>
3.13 Măsuri de atenuare a eroziunii hidrice	<ul style="list-style-type: none"> Reducerea pierderilor de sol prin eroziune de suprafață 	94 ha	23.000 - 44.000 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> Bugetul de stat, fonduri externe Proiectului Agricultura Competitivă (MAC-P) Subvenții pentru proiectele investiționale de îmbunătățire a calității solurilor <p>Proiectul „Îmbunătățirea Capacităților pentru Transformarea Zonei Rurale” (TRTP)</p>
3.14 Măsuri de atenuare pentru îmbunătățirea conectivității laterale și a capacității de retenție a apei în zona inundabilă	<ul style="list-style-type: none"> Prevenirea inundațiilor prin preluarea undelor de viitura în luncile refăcute; Creșterea biodiversității; îmbunătățirea microclimatului 	94 ha	2.050.000 – 4.100.000 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> Bugetul de stat, fonduri externe Reabilitarea infrastructurii hidrotehnice pentru atenuarea vulnerabilității la fenomenele extreme determinate de schimbările climatice în Republica Moldova (PNUD) <p>Programului „Îmbunătățirea Capacităților pentru Transformarea Zonei Rurale” (TRTP)</p>
3.15 Construcția unor acumulări de compensare	<ul style="list-style-type: none"> Creșterea volumului de apă ce poate fi utilizat pentru combaterea deșertificării 	56 ha	28.000 - 45.000 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> Bugetul de stat, fonduri externe Reabilitarea infrastructurii hidrotehnice pentru atenuarea vulnerabilității la fenomenele extreme determinate de schimbările climatice în Republica Moldova (PNUD) Programul Dezvoltării Sistemului de Irigare la Scară Mică (PDSISM) Granturi oferite de UCIP IFAD <p>Proiectul „Îmbunătățirea Capacităților pentru Transformarea Zonei Rurale (TRTP)”</p>

3.16 Crearea de noi zone umede	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Îmbunătățirea microclimatului ▪ Biodiversitatea ▪ Protecția împotriva inundațiilor 	56 ha	60.000 – 130.000 lei/ha anual	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bugetul de stat, fonduri externe ▪ Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) ▪ Reabilitarea infrastructurii hidrotehnice pentru atenuarea vulnerabilității la fenomenele extreme determinate de schimbările climatice în Republica Moldova (PNUD) <p>Proiectul „Îmbunătățirea Capacităților pentru Transformarea Zonei Rurale (TRTP)”</p>
3.17 Crearea de zone tampon în lungul râurilor/canal elor	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Reținerea particulelor de sol,; ▪ Evitarea eutrofizării, ▪ Producere de biomasa 	2 ha	55.000 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bugetul de stat, fonduri externe ▪ Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) ▪ Reabilitarea infrastructurii hidrotehnice pentru atenuarea vulnerabilității la fenomenele extreme determinate de schimbările climatice în Republica Moldova (PNUD) ▪ Proiectul „Îmbunătățirea Capacităților pentru Transformarea Zonei Rurale (TRTP)” ▪ Proiectul „Deșeuri Solide în Republica Moldova” ▪ Proiectul UNEP/GEF: Cadrul global pentru biodiversitate <p>Proiectul UNEP/GEF: Cadrul de implementare a biosecurității pentru managementul resurselor biologice în Moldova</p>
3.18 Reabilitarea sistemelor de irigare existente și introducerea unor noi sisteme irigaționale	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Suprafața totală irigată anual 	56 ha	pentru sistem de irigație prin picurare: 33.000 lei/ha pentru sistem de irigație prin aspersie: 51.500 lei/ha	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bugetul de stat, fonduri externe ▪ Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) ▪ Reabilitarea infrastructurii hidrotehnice pentru atenuarea vulnerabilității la fenomenele extreme determinate de schimbările climatice în Republica Moldova (PNUD) ▪ Programul Dezvoltării Sistemului de Irigare la Scară Mică (PDSISM) Agenției de Intervenție și Plăți pentru Agricultură (AIPA)

5. COMUNICARE ȘI SENSIBILIZARE

5.1. Obiectivele strategiei de comunicare

Strategia de comunicare are drept scop sprijinirea implementării eficiente a Planurilor Locale de Acțiuni (PLA), asigurarea transparenței procesului decizional și consolidarea implicării comunității în atingerea obiectivelor de neutralitate a degradării solurilor. Comunicarea eficientă este esențială pentru transformarea unui document strategic într-un proces viu, participativ și adaptabil, în care toți actorii – autorități publice locale, cetățeni, ONG-uri și parteneri – au un rol clar definit.

Obiectivele principale ale strategiei sunt:

- Creșterea gradului de informare a populației asupra conținutului și importanței PLA;
- Promovarea beneficiilor ecologice, economice și sociale ale măsurilor propuse în plan;
- Stimularea implicării active a cetățenilor, consilierilor locali, agenților economici și instituțiilor;
- Susținerea procesului de aprobare, finanțare și implementare printr-o imagine publică clară, coerentă și pozitivă;
- Prevenirea dezinformării și asigurarea unei înțelegeri corecte a obiectivelor și măsurilor incluse în plan.

5.2. Mesaje-cheie

Pentru a asigura coerența comunicării și ancorarea acesteia în realitățile locale, au fost formulate mesaje-cheie care reflectă valorile, prioritățile și viziunea Planului Local de Acțiuni (PLA). Acestea au rolul de a mobiliza comunitatea, de a consolida parteneriatele și de a oferi direcții clare pentru un discurs public orientat spre acțiune.

„Așa cum spune și un gospodar înțelept: Nu poți păstra ogoarele pline de râpi și alunecări – trebuie să acționezi pentru a le îmbunătăți ” - evidențiază nevoia urgentă de intervenție asupra terenurilor degradate și importanța acțiunii directe pentru conservarea productivității agricole.

„Trebuie să colectăm apa de ploaie – fiecare strop contează în fața secetei” - accentuează importanța valorificării resurselor naturale, în special în contextul precipitațiilor neregulate și a presiunii asupra surselor de apă.

„Apa va fi – dar nu cum vrem: ploi abundente, neregulate, cu efecte imprevizibile” - transmite riscul asociat schimbărilor climatice și subliniază necesitatea unor măsuri de adaptare, precum vegetație de protecție, irigații eficiente și gestionarea apelor pluviale.

„Planul Local de Acțiuni – un instrument real pentru dezvoltare durabilă” - subliniază caracterul aplicabil, concret și strategic al documentului;

„Împădurim, protejăm, dezvoltăm – împreună!” - încurajează participarea cetățenilor și actorilor locali în implementarea măsurilor de mediu;

„Agricultură modernă, mediu protejat” - pune accent pe echilibrul dintre productivitate și sustenabilitate;

„Comunitate unită, viitor prosper” - transmite ideea de solidaritate locală și implicare comună în dezvoltare;

„Comuna noastră devine mai verde, mai sigură și mai pregătită pentru viitor” - oferă o imagine pozitivă, orientată spre reziliență și adaptare climatică;

„Terenurile degradate trebuie să dispară din cadastru” - exprimă ferm angajamentul pentru reabilitarea terenurilor afectate de eroziune și pentru utilizarea eficientă a fiecărei suprafețe;

„Fiecare idee contează. Fiecare voce schimbă ceva.” - subliniază importanța dialogului deschis și a consultării permanente;

„Cu planul aprobat, atragem fonduri și construim viitorul comunei” - leagă direct strategia locală de oportunitățile de finanțare și dezvoltare concretă;

„Mai multă pădure, mai puțină secetă. Mai multă grijă, mai multă viață.” - transmite clar beneficiile ecologice ale împăduririi și conservării resurselor;

„Schimbările climatice nu sunt viitorul – sunt prezentul cu care trăim astăzi” - atrage atenția asupra urgenței intervenției și necesității unei acțiuni locale rapide și coordonate.

„Comunitatea recunoaște clar nevoile prioritare – apă și canalizare, servicii de sănătate și drumuri.” – subliniază importanța concentrării resurselor pe infrastructura de bază, pentru îmbunătățirea calității vieții și prevenirea degradării continue a condițiilor de trai.

„Agricultura este afectată de lipsa irigațiilor și condiții climatice extreme – necesită sprijin tehnic și financiar.” – atrage atenția asupra vulnerabilității sectorului agricol și a urgenței implementării unor soluții de adaptare, pentru menținerea producției și securității alimentare.

„Problemele de mediu sunt urgente – gestionarea deșeurilor și reîmpădurirea sunt susținute de majoritatea.” – transmite necesitatea unor acțiuni imediate și coordonate pentru protejarea resurselor naturale și reducerea impactului asupra sănătății comunității.

„Turismul poate aduce beneficii economice – două treimi dintre cetățeni cred în acest potențial.” – evidențiază oportunitatea dezvoltării unor proiecte turistice care valorifică resursele culturale și naturale, generând venituri și locuri de muncă.

„Comunitatea este pregătită să se implice – peste 3/4 dintre locuitori vor să participe activ la consultări și proiecte.” – subliniază potențialul ridicat de mobilizare civică și importanța menținerii unui dialog constant cu cetățenii pentru succesul proiectelor.

„Deschidere majoră spre energie verde – peste 90% ar accesa programe pentru surse regenerabile.” – accentuează oportunitatea implementării de proiecte sustenabile pe energie regenerabilă, cu impact pe termen lung asupra costurilor și mediului.

5.3. Public-țintă

Strategia de comunicare se adresează unor categorii diverse de public, fiecare cu rol specific în procesul de elaborare, aprobare și implementare:

Autoritățile publice locale – primari, consilieri, funcționari publici: vizați în mod direct pentru asumarea și promovarea planului;

Cetățenii – locuitori ai comunei, în special tinerii și gospodarii interesați de conservarea terenurilor și a apei;

Fermierii și agenții economici – ca beneficiari direcți ai măsurilor privind irigarea, solul și reîmpădurirea;

ONG-uri și lideri comunitari – parteneri în implementarea activităților voluntare, de educație și conștientizare;

Instituții de învățământ și cadre didactice – esențiale pentru transmiterea valorilor legate de protecția mediului către generațiile tinere;

Finanțatori și donatori potențiali – cărora li se comunică caracterul strategic, realist și participativ al planului.

5.4. Canale de comunicare

Pentru a ajunge eficient la toate categoriile de public-țintă și a asigura implicarea comunității, au fost folosite canale de comunicare adaptate specificului local, punând accent pe accesibilitate, transparență și dialog direct:

- **Comunicare telefonică** – pentru contact rapid și eficient cu reprezentanții autorităților locale și alți actori relevanți;
- **E-mail și corespondență electronică** – pentru transmiterea documentelor, invitațiilor și agendelor;
- **Participare la ședințe de lucru și consultări publice** – esențiale în ambele runde de consultări:
  - **Prima rundă (martie-aprilie 2025)** – axată pe prezentarea obiectivelor PLA, identificarea problemelor prioritare și colectarea propunerilor. Reprezentanții echipei de elaborare a PLA au elaborat și aplicat un chestionar adresat comunității, pe baza căruia au fost obținute date relevante în cadrul zonei de studiu: distribuția respondenților (64% administrație publică, restul fermieri, antreprenori etc.), vechimea în comunitate (peste 80% locuiesc de mai mult de 10 ani), principalele probleme identificate (lipsa locurilor de muncă și drumurile proaste – 58,2% fiecare; apă/canalizare – 46,2%), priorități investiționale (apă/canalizare – 39,1%, sănătate – 36,8%, drumuri – 18,4%), dificultăți în agricultură (lipsa irigației, secetă, costuri ridicate), probleme de mediu (deșeuri necorespunzătoare – 66,7%, eroziune sol – 44%, poluare apă – 44%) și priorități (reîmpădurire – 76%). Totodată, s-au înregistrat opinii privind turismul (64,4% cred în potențial), implicarea comunitară (76,7% doresc să se implice mai mult) și deschiderea față de energia regenerabilă (91,5%). Discuțiile au avut loc direct în sala de ședințe a primăriei, cu participarea primarului, inginerului cadastral și a unui specialist în agricultură.
  - **A doua rundă (iulie-septembrie 2025)** – dedicată prezentării variantei în lucru a PLA. Autoritățile locale au fost rugate să analizeze documentul împreună cu specialiști, consilieri și reprezentanți agricoli pentru a formula

observații. Aceeași echipă, completată de un consilier local implicat activ, a evaluat fezabilitatea tehnică și economică a măsurilor.

- **Rețea informală de actori locali** – primari, ingineri cadastrali, consilieri, membri ai echipei de proiect, implicați în diseminarea informațiilor și mobilizarea comunității;
- **Transparență prin documente de lucru** – procese-verbale, planuri de acțiuni și materiale distribuite atât tipărit, cât și electronic, pentru analiză și feedback;
- **Consultări publice periodice** – întâlniri lunare sau trimestriale;
- **Platforme online și grupuri de social media** – pentru feedback rapid și actualizări privind proiectele în derulare;
- **Evenimente tematice** – festivaluri, târguri agricole, zile ecologice, care combină informarea cu implicarea comunității;
- **Parteneriate cu școli și ONG-uri locale** – pentru campanii de conștientizare privind mediul, turismul și agricultura sustenabilă

În cadrul întâlnirilor și vizitelor de teren, s-au realizat fotografii documentative atât din teren, cât și de la ședințe, pentru a ilustra starea actuală a zonelor vizate și implicarea participanților. Procesele-verbale au consemnat propunerile și concluziile, iar PLA în format MS Word a fost transmis primăriei pentru utilizare locală. Totodată, au fost colectate și distribuite datele de contact ale persoanelor responsabile cu finanțarea proiectelor de împădurire a proprietății private, sprijinind astfel accesul comunității la oportunități concrete de implementare.

Comunicarea a fost ușoară, fluidă și eficientă, susținută de receptivitatea autorităților locale, care s-au implicat activ de la confirmarea logistică a întâlnirilor până la participarea constantă la consultări. Atmosfera deschisă și constructivă, completată de exemple concrete din teren – zone cu risc de alunecare, sectoare cu eroziune avansată, pajiști degradate – a contribuit la fundamentarea participativă a Planului Local de Acțiuni.

5.5. Activități propuse

Pentru a asigura dezvoltarea durabilă a comunei și protejarea resurselor naturale, este esențială implicarea activă a tuturor – administrație, fermieri, tineri, elevi și comunitatea locală. Activitățile propuse urmăresc nu doar îmbunătățirea practicilor agricole și protecția mediului, ci și crearea unor oportunități economice, sociale și educaționale, care să consolideze spiritul de cooperare și identitatea locală.

Campanii de informare

Organizarea de campanii interactive și vizuale despre:

- rotația culturilor și beneficiile acestora pentru sănătatea solului;
- protecția solului și a apei prin metode ecologice și tradiționale adaptate contextului local;
- gestionarea responsabilă a deșeurilor, inclusiv colectarea selectivă și reciclarea;
- conservarea biodiversității prin protejarea speciilor locale și menținerea echilibrului ecosistemelor.

Aceste campanii pot include panouri informative, proiecții de scurtmetraje documentare, concursuri tematice și caravane educaționale în satele comunei.

Ateliere și cursuri

- **Pentru fermieri:** sesiuni practice despre tehnologii agricole moderne, utilizarea eficientă a resurselor, marketing rural, accesarea de fonduri europene și naționale.
- **Pentru tineri:** instruire în antreprenoriat, dezvoltarea turismului local, organizarea de trasee ecoturistice, promovarea produselor tradiționale prin rețele sociale și platforme de vânzare online.
- **Pentru administrație:** cursuri de management de proiect, strategii de atragere a resurselor externe, formarea de parteneriate cu alte localități și organizații.

Crearea ONG-urilor locale

Susținerea formării de organizații neguvernamentale cu misiune clară de protecție a mediului și dezvoltare comunitară. ONG-urile pot deveni motorul acțiunilor de voluntariat, pot coordona proiecte educaționale și pot facilita accesul la finanțări nerambursabile.

Implicarea elevilor și localnicilor

Organizarea de acțiuni concrete și atractive, precum:

- plantarea de copaci, arbuști și flori pentru reînverzirea spațiilor publice;
- campanii de curățare a malurilor râurilor, pădurilor și zonelor verzi;
- stoparea eroziunii solului și a formării ravenelor prin construcția de gardulețe din nuiele, terasări și lucrări simple de stabilizare a versanților;
- crearea de „patrulare verzi” formate din tineri voluntari care să monitorizeze și să raporteze problemele de mediu.

Grup de lucru local

Înființarea unui grup mixt format din reprezentanți ai primăriei, fermierilor, ONG-urilor, tinerilor și școlilor, care să supervizeze implementarea proiectelor, să identifice nevoile urgente și să caute surse de finanțare. Grupul ar putea funcționa ca un „Consiliu Consultativ pentru Dezvoltare Durabilă” al comunei.

Târguri și expoziții

Organizarea periodică de evenimente tematice pentru promovarea:

- produselor locale (miere, brânzeturi, fructe, legume, conserve tradiționale);
- meșteșugurilor (țesături, obiecte din lemn, ceramică);
- oportunităților turistice (trasee de drumeție, zone naturale, gospodării agroturistice).

Aceste târguri pot include degustări, demonstrații meșteșugărești, expoziții foto și standuri interactive, atrăgând atât localnicii, cât și vizitatori din alte zone.

Perspective suplimentare

- Crearea unui **calendar anual al activităților comunitare** (Ziua Mediului, Săptămâna Verde, Ziua Recoltei).
- Organizarea de **competiții ecologice** între sate (cine colectează cele mai multe deșeuri reciclabile, cine plantează cei mai mulți copaci).
- Lansarea unui **program de „Ambasadori ai Mediului”** în rândul tinerilor, care să reprezinte comuna la evenimente județene sau naționale.
- Realizarea unui **colț verde în fiecare școală** – mini-grădini unde elevii învață despre plante și îngrijirea lor.

6. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

1. **Comuna Crihana dispune de un potențial agricol și peisagistic notabil**, ce poate fi valorificat prin strategii bine structurate de dezvoltare rurală.
2. **Scenariile de dezvoltare** (agricultură intensivă, ecologică-turistică, sau mixtă) pot fi adaptate în funcție de nevoile și resursele locale, putând fi combinate pentru a crea un model de creștere echilibrat.
3. **Modernizarea infrastructurii** (drumuri, apă-canal, gestionarea deșeurilor) și **agricultura durabilă** (rotația culturilor, fertilizare organică) reprezintă fundația pentru creșterea economică și protecția mediului.
4. **Accesarea fondurilor externe** (europene, naționale, private) și **parteneriatele public-private** pot facilita implementarea proiectelor prioritare și pot susține inițiativele antreprenoriale.
5. **Implicarea comunității și transparența administrativă** joacă un rol vital în acceptarea și succesul pe termen lung al strategiei de dezvoltare, consolidând încrederea între autorități și locuitori.

Prin acest Plan Local de Acțiuni, comuna Crihana își poate atinge obiectivele de dezvoltare rurală, îmbinând progresul economic, modernizarea infrastructurii și protecția resurselor naturale, în beneficiul actualei și viitoarelor generații.

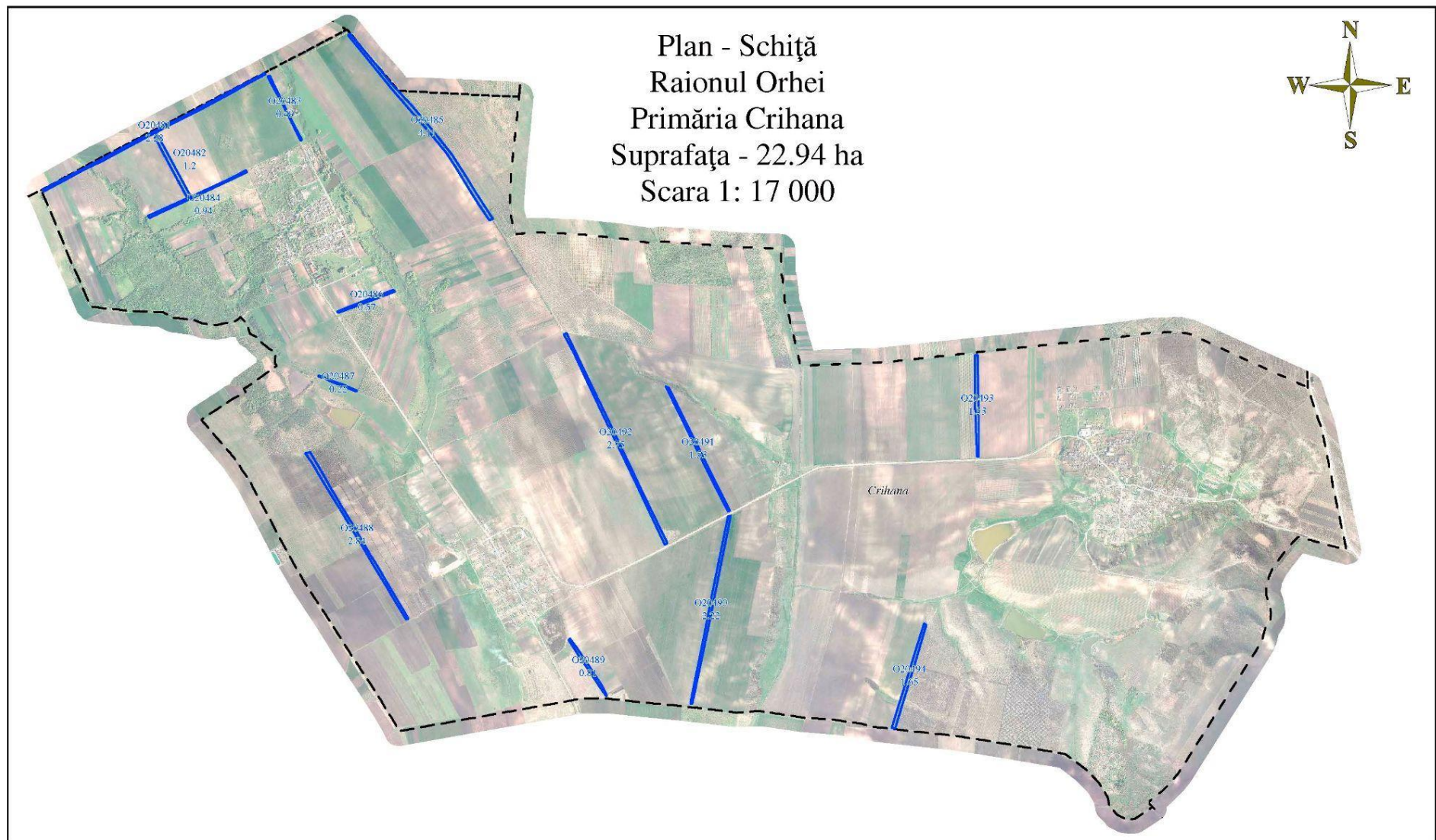
BIBLIOGRAFIE

- Documente și rapoarte ale autorităților din raionul Orhei
- Reglementări naționale și europene în domeniul dezvoltării rurale și protecției mediului
- Statistici și analize ale Biroului Național de Statistică (BNS)
- Exemple de bune practici în agricultură ecologică și turism rural

ANEXE

1. **Material cartografic** – Hărți ale comunei Crihana (delimitare, categorii de utilizare a terenurilor, infrastructură)
2. **Tabele cu indicatori statistici** – Evoluția populației, structura gospodăriilor, producția agricolă
3. **Cadru legislativ și reglementări** – Lista actelor normative relevante pentru dezvoltarea locală
4. **Proiecte și inițiative locale** – Modele de succes în agricultură, turism, mediu
5. **Rezultate consultări** – Discuții, chestionare și interviuri cu locuitorii despre nevoile și prioritățile comunei

Anexa 1. Planul schiță a perdelor forestiere de protecție examinate în teren în cadrul Proiectului

Anexa 2.

Lista și caracteristicile perdelor forestiere de protecție evaluate în cadrul Proiectului

Cod PFP	Contur	Suprafața, ha	Lățime, m	Nr rînduri	Vîrsta, ani	Compoziția	SP	Gradul de uscare	Gradul de infestare, %	Stare funcțională	Lucrări de reabilitare propuse	Suprafața, ha
O20481	2032	2.28	12	2	35	6PA4PAM	PA	U1	-	funcțională	rărituri	2.28
											îngrijirea subarboretului	2.28
O20482	2034	1.2	14	2	60	10ST	ST	U1	-	funcțională	t. de igienă	0.49
O20483	2044	0.49	14	2	35	10NU	NU	U1	-	funcțională	elagaj	0.49
											îngrijirea subarboretului	0.49
O20484	2070	0.94	7	1	45	9NU1DT	NU	U1	-	scăzută	elagaj	0.94
											îngrijirea subarboretului	0.94
O20485	2305	4.11	14	4	35	5GL3SC1NU1DT	GL	U1	-	funcțională	rărituri	4.11
											îngrijirea subarboretului	4.11
O20487	2216	0.22	8	1	45	9NU1DT	NU	U1	-	scăzută	elagaj	0.22
											completarea golurilor	0.22
											îngrijirea subarboretului	0.22
O20488	126	2.84	12	2	40	9NU1DT	NU	U1	-	scăzută	elagaj	2.84
											îngrijirea subarboretului	2.84
O20489	243	0.81	8	1	35	10NU	NU	U1	-	scăzută	elagaj	0.81
											completarea golurilor	0.81
											îngrijirea subarboretului	0.81

O20490	246	2.22	14	2	45	10NU	NU	U1	-	funcțională	elagaj	2.22
											îngrijirea subarboretului	2.22
O20491	1504	1.53	14	2	45	10NU	NU	U1	10	scăzută	elagaj	1.53
											îngrijirea subarboretului	1.53
O20492	248	2.75	14	2	45	10NU	NU	U1	10	scăzută	elagaj	2.75
											îngrijirea subarboretului	2.75
O20493	327	1.33	12	4	30	6CI3DUD1DT	CI	U1	-	funcțională	rărituri	1.33
											îngrijirea subarboretului	1.33
O20494	411	1.65	30	1	35	10NU	NU	U1	-	funcțională	elagaj	1.65
											îngrijirea subarboretului	1.65
O20486	2192	0.57	14	2	50	8NUA2GL	NUA	U1	-	funcțională	elagaj	0.57
											îngrijirea subarboretului	0.40
											t. de igienă	0.17
TOTAL		22.94										45.00

Costuri estimative a lucrărilor de reabilitare a PFP

Cod PFP	Suprafața vectorizată, ha	Compoziția	Lucrări de reabilitare propuse	Suprafața intervenție, ha	Harta tehnologică, nr	Cheltuieli conform HT, pentru 1 unitate	Calculule prognozabile pentru suprafața de intervenție, (reconstrucția integrala cu plantări și completări - termen de creștere 4 ani)
O20481	2,28	6PA4PAM	rărituri	2,28	12	6669,74	15207,01
			îngrijirea subarboretului	2,28	33	1064,93	2428,04
O20482	1,2	10ST	t. de igienă	0,49	13	2073,32	1015,93
O20483	0,49	10NU	elagaj	0,49	32	15250,86	7472,92
			îngrijirea subarboretului	0,49	33	1064,93	521,82
O20484	0,94	9NU1DT	elagaj	0,94	32	15250,86	14335,81
			îngrijirea subarboretului	0,94	33	1064,93	1001,03
O20485	4,11	5GL3SC1NU1 DT	rărituri	4,11	12	6669,74	27412,63
			îngrijirea subarboretului	4,11	33	1064,93	4376,86
O20487	0,22	9NU1DT	elagaj	0,22	32	15250,86	3355,19
			completarea golurilor	0,22	3	34042,47	7489,34
			îngrijirea subarboretului	0,22	33	1064,93	234,28
O20488	2,84	9NU1DT	elagaj	2,84	32	15250,86	43312,44
			îngrijirea subarboretului	2,84	33	1064,93	3024,40

O20489	0,81	10NU	elagaj	0,81	32	15250,86	12353,20
			completarea golurilor	0,81	3	34042,47	27574,40
			îngrijirea subarboretului	0,81	33	1064,93	862,59
O20490	2,22	10NU	elagaj	2,22	32	15250,86	33856,91
			îngrijirea subarboretului	2,22	33	1064,93	2364,14
O20491	1,53	10NU	elagaj	1,53	32	15250,86	23333,82
			îngrijirea subarboretului	1,53	33	1064,93	1629,34
O20492	2,75	10NU	elagaj	2,75	32	15250,86	41939,87
			îngrijirea subarboretului	2,75	33	1064,93	2928,56
O20493	1,33	6CI3DUD1DT	rărituri	1,33	12	6669,74	8870,75
			îngrijirea subarboretului	1,33	33	1064,93	1416,36
O20494	1,65	10NU	elagaj	1,65	32	15250,86	25163,92
			îngrijirea subarboretului	1,65	33	1064,93	1757,13
O20486	0,57	8NUA2GL	elagaj	0,57	32	15250,86	8692,99
			îngrijirea subarboretului	0,40	33	1064,93	425,97
			t. de igienă	0,17	13	2073,32	352,46
TOTAL	22,94			45,00			324710,13